

גליון "והיו הדברים"

רשום על מצבת רבינו
בווארשא

ומי שישתדל בחדפסת
הספרים יהיה לו המחבר
למליץ אם יהיה לו זכות

מתורת הגה"ק ר' אריה ליב צינץ ז"ע
אבד"ק פלאצק ובסוף ימיו בווארשא

גליון 29

פר' בראשית תשפ"ג

הוא יסופך ראש ואתה תשופנו עקב. פירשתי כי מה שאמר "תמיד עיני ה' אלוקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה", ויראה כי דרך העולם בראש שנה כל יומא כולו לה' הוא ולא פסיק פומייהו מתפילה ומלימוד התורה וספרי מוסר, ומי יתן והיה לבבם זה כל הימים ליראת את השם, אך לאט לאט יסיר לבבם וישובו ללכת שובב בדרך לבם. ולכן אמר על הנחש שהוא השטן "הוא יסופך ראש", הוא, בתחילת השנה, ומ"מ אתה תשופנו עקב, שמכל מקום בסוף שנה יהיה לך להשטין הרבה, ולכן אמר (ריש פר' עקב) "והיה עקב תשמעון" שבסוף שנה נמצא שתשמעון.

(קומץ המנחה דרוש נ"ד לשבת שובה)

*

ויעש אלהים את שני המאורות הגדולים. בחז"ל (חולין ס':) שהלבנה קטרגה ואמרה, רבוננו של עולם אי אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד, אמר לה לכי ומעטי את עצמך, אמרה הלבנה, וכי בשביל שאמרתי לפניך דבר הגון אתמעט, אמר הקב"ה הביאו עלי כפרה על שמיעטתי את הירח.

וצריך ביאור שאם כן למה אמר לה שתמעט, וגם הלשון שאמרתי דבר הגון "לפניך". אכן יראה כי בודאי בתלונת הלבנה יש לפרש בשני פנים, אם שחפצה ורצונה להשתרר על החמה אם כן ראוי שתמעט כי כל המגביה את עצמו הקב"ה משפילו (עירובין י"ג:). ואולם יש לדון כוונת הלבנה לזכות כי לפי ההנהגה אין ראוי שיהיו שניהם מנהיגי הדור כי מאחר שהשפעה ממקור האחדות גם המנהיג צריך להיות בגדר האחדות כי מלכותא דארעא כמלכותא דרקיע, ואין שני דברים שיהיו ממש בשיקול אחד ולזה כל בני אדם נבדלים במראיהם ובדמותם ובקולם לפי שכל הברואים הם מדריגות זו למעלה מזו עד אין סוף ולפי בחינת חילוקי שרשיהם משתנים בדמותיהם. וזה מורה גם כן על אחדותו יתברך שהכל ממקור אחד ושורש האחדות, נמצא שלא יאות להיות שני דברים בשיקול ממש.

ולזה יפה נתרעמה הלבנה כי באמת אי אפשר לשני מלכים להשתמש בכתר אחד כי זה חם ושלום פגם באחדות ולזה פירש רש"י (ריש פר' קרח) בדרכי גוים יש נימוסים הרבה וכומרים הרבה ואנו אין לנו אלא א-ל אחד אדון אחד כו', והוא לפי דברינו לפי שאנו נמשכין ממקור האחדות כל מעשינו רמוזים על האחדות, לא כן האומות שהם מעולם הפירוד ולכן בקדושה עשר ספירות אחדות גמורה, ובקליפה עשתי עשרה יריעות כי כל

הנה אמרו חז"ל על מחלוקת בית שמאי ובית הלל בעירובין י"ג: שנחלקו, הללו אומרים הלכה כמותנו והללו אומרים הלכה כמותנו, יצתה בת קול אלו ואלו דברי אלהים חיים, והלכה כבית הלל. וכבר נסתבכו בזה הקדמונים, איך אפשר שיהיו שני הפכים בנושא אחד, כי אם אחד כיוון להלכה במה יצדק שדברי שכנגדו הם דברי אלהים חיים.

אמנם יראה כי מצינו בחגיגה ט"ו: דאשכחיה לאלהו ואמר ליה מה קעביד קוב"ה אמר ליה גמר שמעתא מפומא דרבנן בר מרבי מאיר דגמר תורה מפומא דאחר, אמר ליה מאי נפקא מינה רבי מאיר רימון מצא תוכו אכל קליפתו זרק, אמר ליה השתא אמר קוב"ה, מאיר בני אומר, בזמן שאדם חוטא אומר הקב"ה קלני מראשי. הרי הקב"ה אמר שמעתא מפומיה. והנה מצינו שכל דיבור ודיבור של הקב"ה נברא ממנו מלאך שנאמר (תהלים לג ו) "וברוח פיו כל צבאם".

ובזה מפרש בעמק המלך (שער א' פ"ב) על מה שאמרו בראשית נמי מאמר הוא (ר"ה ל"ב.), וקשה למה לא כתב ה' מאמר בפירוש, ותירץ כי איתא במדרש (ב"ר א ג) ובפירוש רש"י להלן פסוק ה שהכל מודים שביום ראשון לא נבראו מלאכים כדי שלא יאמרו מיכאל מותח בצפוננו וגבריאל בדרומו, לכן נאמר "ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד" שהיה הקב"ה יחיד בעולמו. ואם כן אילו היה אילו היה בראשית מאמר מפורש, אם כן היה נברא מלאך, וביום ראשון לא נברא שום מלאך, לכך נאמר בראשית שאינו רק מחשבה בעלמא ולא נברא מלאך עדיין.

והנה ראינו כי מדיבורו יתברך הקדוש יוצא לפועל בריאת מלאך, וכל מלאך יש לו קיום לפי שורשו, אם בחסד או בגבורה, כי בית שמאי ובית הלל כל אחד לפי שורשו, שבית שמאי הם מסטרא דדינא ובית הלל מסטרא דרחמי, אם כן כשהקב"ה חוזר ושונה דבריהם, הרי נבראו מלאכים קדושים כל אחד לפי שורשו, וזה אומרו אלו ואלו דברי אלהים חיים דייקא, כי הקב"ה חוזר על דברי שניהם. ואמר כי להיות שניהם דברי אלהים חיים שחוזר על דברי שניהם, אם כן משניהם נבראים מלאכים אף מדברי בית שמאי, וזהו "דברי" דייקא שמדבר זה שאומר כן, ואם כן גם מדברי בית שמאי נבראים מלאכים קדושים, רק כי בית שמאי מחמירין ואם כן נברא מלאך מסטרא דדינא ומדברי בית הלל מסטרא דרחמי, על כל פנים יש מציאות וצדקו שניהם יחדיו.

(קומץ המנחה פרשת קרח)

*

ויוצר ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה ויפח באפיו נשמת חיים. בתהלים קט"ו ד' כתוב "עצביהם כסף וזהב מעשה ידי אדם", נקט "ידי אדם" ולא רק "מעשה אדם".

ויובן על פי מה שאיתא בזוהר (פרשת כי תשא קצ"ב). על הפסוק "ויקח מידם" שאהרן לא נשמר, שאילו נתן הזהב על גבי קרקע לא היה מצליח מעשה שטן, ועל ידי שנטל מידם הצליח מעשה שטן ובא בו רוח חיים ע"ש.

אם כן יש לומר בדקדוק "מעשה ידי אדם" שלע"ז צריכים לזוהר שלא להעמיד המלאכת נבזה ונמאס על הקרקע רק בידיים יפעול להמשיך רוח הטומאה המדבר במ.

ובזה יובן מה שכתוב כאן "ויצר ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה ויפח באפיו נשמת חיים", להבדיל אלפי אלפים הבדלות שמעשה ידי זרים לא יצלח על פני האדמה, לולי שהיה מעשה ידו יתברך.

(הגדה של פסח ברכת השיר ד"ה לא לנו)

*

המוסיף גורע, ולכן אנו בני אחדות הכל צריך לחיות על פי גדר האחדות.

והנה הלבנה כוונתה היה שבאמת לפי בחינת הקדושה אין ראוי שישתמשו בכתר אחד שהרי צריך להיות חילוקים במדריות, ולפי האמת שלא הקפידה הלבנה כי אם שלא יתנהגו בגדולה אחת, אבל אפשר שלא הקפידה הלבנה שתשתרר על החמה כי אף אם תשתרר החמה עליה ותגדל עליה גם כן ינעם לה בעבור כבודו יתברך שאין ראוי שיהיו שני מנהיגים.

אך אמר לה הוא יתברך לכו ומעטי את עצמך, לפי שנראה משטחיות דבריה שרוצה להגדיל את עצמה, וכל המגביה את עצמו הקב"ה משפילו. ואז נתרעמה הלבנה ואמרה בשביל שאמרתי דבר הגון "לפניך" דווקא שזה הגון לפניך יתברך שהוא יודע ומבין תעלומות לב שבאתי בעבור כבוד ה' יתברך שאין נכון להיות שני מנהיגים בהשווייה גמורה, שזה מורה על האחדות שכל המדריות הם במדריות עילה ועלול עד מקור הסיבת כל הסיבות אין סוף, ואמר הקב"ה הביאו עלי כפרה כו'.

ומכל מקום נענשה הלבנה לפי שמשמעות שטחיות לשונה הורה על גודל לבב ולזאת נענשה.

(קומץ המנחה פרשת קרח)

פלפולא דאורייתא סוגית דף היומי

גמרא מאי שוחד שהוא אחד. נראה לי פירושו כי אלקים נצב בעדת א-ל-ו וכמו שאמרו בסנהדרין ז'. בדין הדין אמת שכינה עמו. והטעם יש לומר כי אפשר שיכוין האדם לדין האמת, כי לפעמים הדין מרומה ואי אפשר לו לעמוד על אמיתת הדין לולי ה' עוזרו. אמנם הדין אשר מקבל שוחד שאי אפשר לו לדון דין אמת לאמיתו וגורם לשכינה שתסתלק, וכמו שאמר הכתוב (תהלים יב ו) "עתה אקום יאמר ה' כו" על כן יצא משפט מעוקל כי אין ה' עמו, וזהו שאמרו שהוא חד, רוצה לומר שהדין הוא חד כי עזבו ה', להיות כי מדת הש"י שמו לבלתי קחת שוחד וכמו שנאמר (דברים יז) "אשר לא ישא פנים ולא יקח שוחד", והדין הלזה שאינו מדביק במדותיו של הקדוש ברוך הוא אין השם יתברך יכול לדור במחיצתו.

ובזה יש לפרש מאמר התנא באבות (פרק ד משנה ח) אל תהי דן יחידי שאין דן יחידי אלא אחד, ולפי מה שכתבתי פירושו לומר שלא יגרם לו להיות דן יחידי והיינו בקחתו שוחד כי אם ידון יחידי ולא יהיה ה' בעוזרו לא יוכל לדון דין האמיתי, ולהיות כיון שצריך סיוע וסעד מהשם יתברך שיהיה עמו למען לא יכשל על כן צריך לדבק במדותיו יתברך שמו.

ומסיים שאין דן יחידי שאי אפשר לרדת לאמיתת הדין מבלי סיוע מהשם יתברך אלא אחד שהוא השם יתעלה שהוא לבדו דיין יחידי, להיות כי הכל צריכים לו, ואין הוא צריך לזולתו, ואתו שלימות המשפט האמת ומבלעדו לא יצא משפט ישר.

(אילת אהבים על כתובות)

כתובות דף ק"ה. קרנא היה לוקח סלע משני הבעלי דינים. והק' בגמ' והכתיב ושוחד לא תקח, וכי תימא הני מילי היכא דלא שקיל מתרוייהו דלמא אתי לאצלווי דינא, קרנא כיון דשקיל מתרוייהו לא אתי לאצלווי דינא, וכי לא אתי לאצלווי דינא מי שרי, והתניא ושוחד לא תקח מה ת"ל אם ללמד שלא לזכות את החייב ושלא לחייב את הזכאי הרי כבר נאמר לא תטה משפט אלא אפי' לזכות את הזכאי ולחייב את החייב אמרה תורה ושוחד לא תקח.

והקשה מהרש"א בחדושי אגדות דילמא קרא דקאמר דאוסר ליטול שוחד אפילו לזכות את הזכאי, דוקא היכא דלא שקיל מתרוייהו דאי אפשר שלא יטה לבו להפך בזכותו וכמו שפירש רש"י בחומש (דברים טז יט) אבל קרנא דשקיל מתרוייהו דלא שייך האי טעמא יש לומר דשרי.

ונראה לי דמהך קרא ד"כי השוחד יעור" מוכח נמי אפילו לזכות הזכאי ולחייב החייב אפילו כשנטל משניהן, דמכל מקום כיון שנטל מזה שחייב, איקרובי דעתא נמי לגביה שלא לחייבו לגמרי, כיון שנטל על כל פנים ממנו, ולכן כיון שדעתו קרובה לשניהן דעתו למעבד מילתא דשווא לתרוייהו כעין פשרה ואינו מחייב החייב לגמרי עבור מה שלקח ממנו, ואף שלקח גם מהזכאי מכל מקום מאחר דבלאו הכי מזכה לו וזוכה בדין הרבה ומזכה גם לחייב קצת עבור שכרו, ומוכח לה מדכתוב סתמא "לא תקח שוחד" ויהיב טעמא ד"כי השוחד יעור" משמע דאי אפשר לשוחד בלא עיוור ואם איתא דאיכא שוחד שאינו מעור הוה ליה למכתב לא תקח שוחד המעור, אלא ודאי קרא כללא כיל דסתם שוחד מעור.